

Konsulenterne og bibliotekerne.

Ved konsulentmødet i vinteren 1951 blev spørgsmålet om konsulenterne og bibliotekerne behandlet, og vi gengiver nedenfor de to indledende foredrag.

I.

Af bibliotekar, cand. mag. *Helge Nielsen*.

Når man slår op i en landbrugshåndbog, der også har afsnit om landbrugets oplysningsvæsen, vil man måske — og måske ikke — finde en lille omtale af bibliotekerne. Der vil rimeligvis stå lidt om landbrugets fagbibliotek, Landbohøjskolens bibliotek, og måske lidt om folkebibliotekerne. Et par venlige ord, men altid kun nogle få, hvis altså forfatteren af afsnittet overhovedet har fundet det umagen værd.

Tanken om, at man ad læsningens vej, gennem bibliotekerne, kan fremme landbruget, synes ikke at være særlig rodfastet hos landbrugets oplysningsfolk. — Spørger en bibliotekar hvorfor, vil kernen i det, der bliver svaret, vist nok være, at landmænd i almindelighed ikke vil læse og anvende deres erhvervsfaglige litteratur. — Selve læsefærdigheden er der imidlertid ikke noget i vejen med — den tvungne skolegang har nu snart 150 år på bagen, men — siger man — efter det hårde daglige arbejde må der spændes af ved mere almene ting, romaner fra læsekreds eller bibliotek, foredrag, radio, avis eller hjemlig hygge — altsammen udmærkede ting.

Den faglige oplysning har man bag sig, nye problemer klarer organisationerne, deres blade og især deres konsulenter. Fagligt selvstudium, faglig læsning er der ikke tradition for.

*

Lad os se på et eksempel fra et sognebibliotek. Det er fra Saltum sogn i Vendsyssel, hvor 8 landbrugere betyder, at de

har haft både fornøjelse og nytte af deres sognebogsamling. Således skriver *Jens Olsen*: »Af bemelte Læseselskab har jeg undertegnede havt iblandt andre bøger een, som handlede om syge Hestes Behandling og af denne høstet megen Fordeel«, og *Peder Jensen*: »Ofte har jeg havt Bøger til Laan af oven anførte Bibliothek og af disses Læsning (!) havt megen Nøtte. Næst Guds Bistand har jeg ved et i bemeldte Bøger anført Raad Reddet fra Døden et af mine Bæster, og fundet og anvendt Raad mod Menneskelige Svagheder med stor Nøtte«. Exemplet, et af mange, er fra 1810.

*

I de 140 år, der er gået siden *Jens Olsens* og *Peder Jensens* tid, er der sket et par ting, både inden for landbruget og inden for biblioteksvæsenet. Det moderne danske folkebiblioteksvæsen er et lån fra den angelsaxiske verden. Men tilsyneladende har bibliotekerne dér en mere central plads, og bibliotekerne arbejder dér i nøjere kontakt med erhvervene, mens de herhjemme væsentlig følger en almen linje, koncentrerer sig om det almenmenneskelige og det samfundsborgerlige.

Den centrale plads, især i U. S. A., er måske netop bestemt af bibliotekernes større direkte nytteværdi, men både den centrale plads og den større brug, erhvervsfolk, eller måske rettere byernes erhvervsfolk, derovre gør af bibliotekerne, hænger, så vidt jeg kan se, også sammen med, at i U. S. A. har det, i al fald indtil de senere år, været det enkelte individ, der måtte tage stilling til sine faglige problemer, hvis han ville frem — og det vil de jo allesammen — og det må bl. a. ske via den faglige litteratur og bibliotekerne.

Herhjemme har vi alle — også biblioteksfolkene for øvrigt — i højere grad haft stat, organisationer, konsulenter og fagblade til at tage stilling for os til de prekære problemer, der dukker op. Dette er kun et forsøg på forklaring, ikke et ønske om amerikanske tilstande. Jeg vil blot pege på, at for at et samarbejde kan komme i gang, må *erhvervsfolkene* indstille sig på at bruge deres faglitteratur og bibliotekerne, samtidig med at *bibliotekerne* må slå ind på en mere erhvervslig linje.

Men lad os vende os til den moderne Jens Olsen og Peder Jensen. Hvad læser de? Jeg kan vist godt indrømme, at det ved jeg ikke så forfærdelig meget om. Der findes ingen større undersøgelser af landbefolkningens læsevaner. Af biblioteksstatistikkerne ved vi, at der udlånes så og så meget, men undersøgelser af, hvad der udlånes og til hvem, kendes ikke. At det ikke er erhvervsfaglig litteratur, der udlånes, vil enhver kunne overbevise sig om ved et ganske kortvarigt besøg i et sognebibliotek. Gå hen til den faggruppe, der har mærket 63 (landbrug), og tag en af de få bøger, der står i gruppen, kig bag i bogen på bogkortet og se, hvor få udlån den har haft. Læg så mærke til, hvor få og tilfældige bøger, der findes i biblioteket, om landbrug, der dog er hovederhvervet i sognet, og se efter, hvornår de opstillede bøger er udgivet og regn ud, hvor mange udgaver, der er kommet siden.

Sognebibliotekaren, stedets lærer, vil roligt forklare Dem, at der aldrig er nogen, der spørger efter landbrugslitteraturen, så hvorfor anskaffe den til ingen nytte. Vi får altså tilsyneladende den nydeligste onde cirkel — og det er jo tidens patientforklaring på alle vanskelige problemer. Bibliotekerne anskaffer ikke landbrugslitteratur, fordi ingen forlanger den, og ingen forlanger den, fordi den efter de få anskaffelser at dømmе ikke hører til bibliotekets områder, og måske fordi »det kan læreren da umulig have forstand på«.

Imidlertid tror jeg, at det afgørende er, at landmanden ikke spørger. Forlangte han landbrugslitteratur, ville den komme, enten blev den anskaffet, eller også ville den blive lånt fra centralbiblioteket eller via dette fra Statsbiblioteket i Aarhus eller Landbohøjskoleens bibliotek.

Men når de ikke låner den faglige litteratur, køber de den måske selv? Det er selvfølgelig allerbedst selv at eje et fagbibliotek. Det er bare dyrere end at låne, og man har ikke indtryk af, at landmænd normalt betragter det som en nødvendig udgift, selv om f. eks. Landhusholdningsselskabets mange publikationer er relativt billige. Snarere opgiver landmanden eller hans kone engang imellem ævret over for agenter med store håndbøger i mappen. Selv Jerikos mure måtte

falde for en serie kraftige trompetskrald. Et par tilfældige pragtbind behøver imidlertid ikke at gøre større nytte end porcelænsstunden oven på bogskabet.

*

Forlagene og især Landhusholdningsselskabet må vel vide noget om landbrugs litteraturens udbredelse fra deres salgsarbejde, og de ville sikkert kunne give os et interessant studiemateriale, men brugen af litteraturen, læsningen af den, ville forlagene straks kunne sige mindre om.

Vi må til landbrugskonsulenterne, som har fingeren på pulsen og spørge: »Læser landmændene landbrugsfaglig litteratur, eller gør de det, bortset fra isolerede tilfælde, ikke? Og der er mange flere spørgsmål. Er der noget i vejen med landbrugs litteraturen? Er det forkerte bøger, der udgives, forkerte emner, der behandles, eller er de for tungt og ufordøjeligt og uoverskueligt behandlet? Er det kun bogspredningen — organisationen af salg og udlån, der er noget galt med? Ligger fejlen i landmændenes mentalitet over for den faglige bog? Vil de kun høre og ikke læse? Er de indstillet på at holde sig til det, de har lært i deres ungdom på de praktiske og teoretiske læresteder og blot i tvivlstilfælde at spørge konsulenterne?

Eller har landmændene ret? — De kan jo direkte spørge sagkundskaben, konsulenterne. Er det ikke det allerbedste?

Det hele kan samles i hovedspørgsmålet: Hvor stort er behovet, ikke det øjeblikkelige, men det egentlige og virkelige behov for landbrugsfaglig litteratur. Prøv at overveje det og førtæl eventuelt Deres mening her i bladet.

*

Det er ikke min opfattelse, at bogen — og biblioteket — er nøglen til alting. Selvfølgelig ved jeg, hvor afgørende f. eks. den praktiske oplæring er i alle de praktiske erhverv. Og selvfølgelig ved jeg, hvor afgørende en rolle folkeskolen, ungdomsundervisningen, højskolen, landbrugsskolen og organisationerne og deres konsulenter spiller, men jeg tror, at en teoretisk skoling, som jo nu kun et mindretal af landbefolkningen — skal vi sige $\frac{1}{3}$ — får, er afgørende for erhvervet, og derfor

bør den gennem bøger og biblioteker spredes til et langt større antal, og jeg tror, det er en grundskade ved næsten alle faglige undervisningsformer, at man for selve undervisningen i stoffet glemmer eller af hensyn til den korte tid, man har til undervisningen, skyder en meget væsentlig ting til side, nemlig orientering i, hvordan man *selv* kan skaffe sig viden og svar på sine spørgsmål; hvordan man kan følge med i sit fag ved selvstudium, ved at købe eller låne landbrugslitteratur. Det skal selvfølgelig ikke gøre konsulenten overflødig, men vil landmanden ikke få større mulighed for at spørge om det væsentlige, hvis han gennem selvstudium og selvstændig læsning lærer at se problemerne. Og vil ikke læsning kunne underbygge og befæste de råd, han får af konsulenten?

Der er ikke noget konkurrenceforhold mellem forlag og biblioteker. En del grundbøger bør landmanden eje, men store landbrugsbogsamlinger ligger uden for den almindelige landmands rækkevidde. Sådanne samlinger må anskaffes i fællesskab, ikke på almindelig andelsbasis, men dog en slags: Landmændene betaler skat til kommune og stat og kan gennem bibliotekerne, der drives på kommunale og statslige tilskud, få et direkte og konkret udbytte, vel at mærke, hvis de bruger bibliotekerne og også forlanger at låne landbrugslitteratur. De allerfleste steder tror jeg, bibliotekerne vil stille sig positivt til opgaven, hvis man stiller dem over for den — det må selvfølgelig ske ikke alene med styrke, men også med takt — og jeg tror, at der i bibliotekskredse er stor interesse for kontakt og samarbejde med erhvervene. Det kan bl. a. ses af de vist nok heldige resultater af den salgskampagne over for sognebibliotekerne, som Landhusholdningsselskabets forlag nu har startet.

*

Stort set kan man vel dele bibliotekets opgaver i to dele: Dets opgave over for vordende landmænd, dem, der er under uddannelse, og dets opgaver over for de selvstændige landmænd.

Det må være et led i de forskellige former for undervisningen af ungdommen, at biblioteket på stedet besøges. Ti-

merne i bibliotekskundskab må bestå i en teknisk vejledning af bibliotekaren i at finde ud af bøgernes opstilling og kartoteket, i at orientere sig i en bog, se på udgivelsesår, udgiver, forlag, forfatter, læse forord og indledning, regne ud hvem bogen er skrevet for, se på inddelingen af stoffet i indholdsfortegnelse og bruge det eventuelle register. Lære en række almindelige håndbøger — vejvisere, leksika, kommunal årbog, statistisk årbog etc. — at kende. Eleverne må lære om bibliotekernes organisation og mulighederne for at skaffe bøger andetsteds fra, lære at bruge kataloger. Og den landbrugsfaglige lærer bør fortælle om den landbrugslitteratur, biblioteket har, og om dens brug, om fagbiblioteket i København og vejen til det gennem de hjælpemidler, sognebiblioteker og centralbiblioteket har — eller bør have.

Dette gælder også højskoler og landbrugsskoler. Eleverne bør ikke alene lære skolens bibliotek at kende — hvis da skolen har et ordentligt bibliotek; det er vel de færreste skoler, der har løst deres eget biblioteksproblem — de bør også besøge det nærmeste sognebibliotek og centralbibliotek. Det sker sine steder, men sjældent.

Men oplæring af ungdommen virker over et langt åremål.

Når fagets udvikling går hurtigt, kommer landbruget straks bagefter, hvis landmændene ikke følger med i udviklingen. Rundt om i verdens forskningscentre finder man på nye ting, og det samme gør vore egne forskningscentre i det omfang, de kan få penge til opgaverne. Det er et højst aktuelt problem, men en vigtig side af det, som ikke har været meget fremme i den store videnskabsdebat om de 25 millioner og *Jensen-Broby*, er formidlingen af de resultater, som den fremmede og hjemlige videnskab når til. For at forskningen både i grundvidenskaberne og de landbrugsfaglige discipliner kan blive produktiv og en kilde til velstand, må der også ofres noget på formidlingen og populariseringen af resultaterne. Også det kræver en storstilet indsats, og her bliver den populære landbrugsfaglige litteratur, bøger, tidsskrifter og blade, og bibliotekerne en hovedhjørnesten. Derfor må bibliotekerne have snæv-

rere kontakt med erhvervene og derfor må landbrugets oplysningsfolk interessere sig for bibliotekerne.

*

Interessen for sognebibliotekerne må vise sig ved, at konsulenter og dygtige landmænd kommer med i bestyrelserne eller blot søger kontakt med bibliotekaren om bogvalg og tidskrifthold og kassation af forældede ting. Og ved, at konsulenterne blandt landmændene i deres virkekreds agiterer for læsning og brug af biblioteket, f. eks. sådan, at de, når de giver et praktisk råd, samtidig foreslår bestemte bøger eller artikler til nærmere underbygning. Ved engang imellem at erstatte en markvandring med en biblioteksvandring.

Centralbibliotekerne har bedre midler og evner til at vælge den rigtige litteratur, men også dem bør landbrugets oplysningsfolk søge forbindelse med, bl. a. fordi oplandsbibliotekaren står i stadig forbindelse med sognebibliotekerne og giver dem råd og vejledning. Men det ville også være nyttigt, hvis de fortalte centralbibliotekaren, hvilke bøger der særlig er behov for i området, og eventuelt, hvis han ønskede det, sammen med ham gennemgik centralbibliotekets egen bogbestand på landbrugsområdet. Det kunne nogle steder være nyttigt, om de fortalte ham, at det ikke er uoverkommeligt for et centralbibliotek at følge virkeligt med i den danske landbrugslitteratur og anskaffe alt det væsentlige. Det ville være rimeligt at gøre ham opmærksom på, at Landbohøjskolen biblioteks accessionslister og tidsskrift-index burde findes på centralbibliotekerne — de findes for tiden kun på et par stykker — men så ville centralbibliotekaren sikkert have oplysningsfolkene til at love selv at benytte dem, og det ved jeg jo ikke, hvordan de stiller sig til.

En personlig og stadig kontakt vil være udmærket, men det kan også overvejes at skabe et fast kontaktudvalg af centralbibliotekar, sognebibliotekarere og konsulenter, som man nu har gjort det i Holbæk-området. Ved dyrskuer og udstillinger kan man, som det flere gange har været prøvet, have en biblioteksafdeling med udstilling af landbrugslitteratur. Tal med centralbiblioteket om det.

Endelig bør der centralt være nøjere kontakt mellem bibliotekernes statstilsyn og organisationer og landbrugets oplysningsorganisationer, dets faghøjskole og fagbibliotek. Samarbejde om kataloger, læsevejledninger og litteraturlister for enkelte emner — en form, der anvendes med stort held af bibliotekerne på almene områder. Forøvrigt synes nu et samarbejde om anskaffelses- og kassationslister for centralbibliotekerne at være ved at udvikle sig mellem Landhusholdnings-selskabet, Landbohøjskolens bibliotek og centralbibliotekerne.

Bibliotekarernes erhverv er oplysningsteknisk. Vi beskæftiger os med en ramme, en form, som vi er — mere eller mindre — sagkyndige i. Vi er ikke polyhistorer med faglig viden på alle de mange områder, vi beskæftiger os med. Biblioteket er et værktøj, som vi gerne vil prøve at lære benytterne at bruge, men de må håndtere det selv. Vi bygger eller bør bygge på fagfolks hjælp ved opbygning af bogbestanden, men vi må også bede om deres hjælp til at få bibliotekerne brugt af de erhvervs folk, hvis ve og vel det er deres opgave at passe.

Det, jeg har sagt, må altså helst ikke opfattes som en af mange bymænds gode råd til et erhverv, han ikke kender noget til, men som et led i arbejdet for at gøre biblioteket til en hjælp for det arbejdende folk i deres arbejde og ikke blot i deres fritid.

II.

Af bibliotekar, cand. mag. *Vibeke Ammundsen*.

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles bibliotek har i de senere år forsøgt sig med nogle timer i bog- og biblioteksvejledning for højskolens studerende. De af timerne, som jeg har haft, har jeg gerne indledet med at spørge de studerende om, hvorvidt biblioteket var tilgængeligt for offentligheden eller ej. De studerende har som regel set lidt forlegent på hinanden, usikre på, hvad de skulle svare, og er endelig kommet til det resultat, at Landbohøjskolens bibliotek ikke er noget offentligt bibliotek.

Det sker også, at vi får breve, hvori folk beskedent spørger,

om der er mulighed for at låne bøger fra biblioteket, og ofte er underskriverne landbrugskandidater. — Selv om mange sikkert finder det overflødig, vil jeg dog for en sikkerheds skyld slå fast, at Landbohøjskolens bibliotek er offentligt tilgængeligt; det er den danske stats landbrugsbibliotek, og enhver kan benytte sig af den service, vi er i stand til at yde.

Landbohøjskolens bibliotek er med sine 170 000 bind landets største fagbibliotek m. h. t. bogbestand og overgås i denne henseende kun af Det kgl. bibliotek, universitetsbibliotekerne og statsbiblioteket i Aarhus. Men hvordan ser det ud med benyttelsen af biblioteket?

*

Ser vi på biblioteksstatistikken for finansåret 1949/50, viser det sig, at Landbohøjskolens bibliotek med sine 170 000 bind ikke engang har haft 15 000 udlån, altså en meget ringe udnyttelse af bogmassen.

Danmarks tekniske bibliotek har med sine 100 000 bind haft 35 000 udlån, altså en væsentlig bedre udnyttelse, og Handelshøjskolen har med sine godt 23 000 bind, altså knap $\frac{1}{7}$ af vor bogbestand, haft et udlån på hele 25 000 bind, sammenlignet med vore 15 000 bind.

I forhold til bogbestanden har Teknisk Bibliotek altså ca. 4 gange så stort et udlån, og Handelshøjskolens bibliotek ca. 12 gange så stort et udlån.

Til alt held er denne forholdstalsberegning temmelig misvisende, idet et så gammelt bibliotek som vort, oprettet i 1783, naturligvis må udnytte sin bogmasse langt ringere end f. eks. Handelshøjskolens bibliotek fra 1922, hvor bogbestanden som helhed er langt mere aktuel. En stor del af Landbohøjskolens biblioteks bogbestand har altså væsentlig historisk interesse.

Men selv om vi ville forsøge at lave statistik over udlånet på basis af de i løbet af de sidste 20 år anskaffede bøger og tidsskrifter, ville vi aldeles ikke kunne hamle op med Danmarks tekniske bibliotek og Handelshøjskolens bibliotek. — Som sagt er vi med hensyn til bogbestand Danmarks største fagbibliotek, hvilket er en meget rar rekord at være indehaver af; men med hensyn til udnyttelse er vi ved at sætte bund-

rekord, hvilket ikke er nær så rart. — Hvad er årsagen til disse uhyggelige tal?

*

Som biblioteksmand spørger man naturligvis først og fremmest sig selv: Ligger skylden hos os? Anskaffer vi de rigtige bøger? — Først og fremmest anskaffer vi naturligvis al dansk litteratur inden for højskolens egentlige fag, og hvis vi mangler een eller anden dansk bog, er det altså, fordi vi ikke har fået øje på den i boganmeldelserne eller i »Dansk Bogfortegnelse«, som er en fortegnelse over al udkommen dansk litteratur. Hvis vi får en bestilling på en sådan bog, som vi ikke ejer, men som vi burde eje, vil vi forsøge at anskaffe den, og låneren vil få den tilsendt snarest muligt.

Hvad angår anskaffelserne af udenlandsk litteratur, samarbejder vi med en bibliotekskomiteé, som er et udvalg af højskolens lærere, men også her er man naturligvis lydhør over for forslag fra lånernes side til anskaffelse af nye bøger, og man ser gerne et initiativ fra konsulenternes side, idet det ville glæde os, om de viste biblioteket den interesse at gøre opmærksom på bøger, de kunne ønske anskaffet på Danmarks landbrugsbibliotek.

Undertiden ankes der over, at vor anskaffelsespolitik holder sig for snævert inden for de faglige områder, som højskolen repræsenterer, og man kunne ønske, der blev taget lidt mere hensyn til grundvidenskaberne og hjælpefagene, eller, som en kritisk låner engang noget drastisk udtrykte sig: Biblioteket anskaffer ikke en bog, medmindre den har en ko på omslaget! Helt så galt er det nu ikke, og vi ville gerne have en fyldigere bogbestand på landbrugsvidenskabens grænseområder; men økonomien tillader det ikke. Derfor har man inden for de videnskabelige og faglige biblioteker delt fagene imellem sig for at udnytte budgetterne bedst muligt.

Til gengæld drives der en udstrakt lånevirkksomhed disse biblioteker imellem. Hvis en konsulent bestiller en bog, som vi ikke ejer, vil vi forsøge at skaffe bogen som et lån fra et andet bibliotek, enten her i landet, eller i de øvrige skandinaviske lande, hvor navnlig Sverige er uhyre hjælpsom. — Havde

vi et større budget, kunne vi naturligvis anskaffe flere bøger inden for grænseområderne og anlægge et lidt bredere syn i vor anskaffelsespolitik; men ellers forsøger vi som sagt at klare sagen ved at låne fra andre biblioteker.

*

Så kan der spørges: Har landbrugets folk nogen mulighed for at vide, hvad der anskaffes på Landbohøjskolens bibliotek? Hertil må vi svare bekræftende. For det første udgives der årligt et såkaldt accessionskatalog, d. v. s. katalog over tilvæksten af bøger og tidsskrifter, over anskaffelsen af nyere udenlandsk litteratur i statens offentlige biblioteker. Dette katalog kan man finde på alle landets centralbiblioteker, og slår man her op under emnerne: Landbrug, havebrug og mejeribrug, vil man finde, ikke alene, hvad højskolens bibliotek har anskaffet, hvilket dog i parentes bemærket udgør langt den største part, men også, hvad andre biblioteker, ikke mindst Statsbiblioteket i Aarhus, har anskaffet om emnerne.

Nu er det jo et stort arbejde at samle alt stoffet til et sådant katalog, og desværre er bogen for de praktiske fags vedkommende allerede en smule forældet, inden den kommer frem, idet den hidtil ikke er kommet længere end til 1946; men bindene omfattende årene 1947—49 er under trykning. Forhåbentlig vil en rationalisering af arbejdet i fremtiden kunne bringe bogen lidt hurtigere på markedet. Iøvrigt er det een af Danmarks billigste bøger, idet dobbelt-årgangen 1945/46 (2 bd.) kan købes for 3 kr.

For at afhjælpe den lidt sene fremkomst af accessionskataloget udgiver højskolens bibliotek sine egne maskindupligerede tilvækstlister over bøger, hidtil 3—4 gange årligt, men for fremtiden vel nok ca. 6 gange. Dem kan man abonnere på for en pris af 2 kr. årligt, og de medtager såvel udenlandsk som dansk litteratur.

Iøvrigt arbejder vi for øjeblikket med et nyt hjælpemiddel, nemlig en fortegnelse over de sidste 10 års boganskaffelser inden for et enkelt fagområde, med korte bemærkninger om bøgernes indhold, og evt. om hvilket publikum, de er skrevet for, og om, hvorvidt de udskiller sig fra eventuelle tidligere udga-

ver o. s. v. Det er måske lidt frejdigt at publicere meddelelse om arbejdet allerede, idet det foreløbig er et spædt forsøg, foretaget i samarbejde med et par af de videnskabelige assistenter her på højskolen. Vi har indskrænket os til landbrugsøkonomi, herunder naturligvis driftsøkonomi, politik og beslægtede felter i første omgang. Resultatet skulle gerne blive en nyttig lille bog eller et hæfte med en række bogtitler, vedføjjet sagkyndig kommentar.

Siden 1947 har biblioteket desuden udgivet et tidsskrift-index i seddelform, som mange konsulenter sikkert kender, idet en hel del af dem er abonnenter. For en pris af 10 kr. om året udsendes det een gang månedligt. Der er 9 forskellige grupper, man kan abonnere på: 1) veterinærvidenskab, 2) landbrugsøkonomi, 3) jorddyrkning og plantekultur, 4) husdyrbrug, 5) landbrugets bygninger, redskaber og maskiner, 6) mejeribrug, 7) havebrug, 8) skovbrug og 9) kulturplanternes sygdomme og skadedyr. Sedlerne opgiver tidsskriftartiklernes forfatter og titel, samt det tidsskrift, hvori artiklen har stået, og er desuden forsynet med emneord. Hidtil har sedlerne været ordnet alfabetisk efter emneord, men for fremtiden vil de være ordnet på en lidt anden måde, således at beslægtede emner vil være at finde i nærheden af hinanden.

Hvor meget får De nu om året for de 10 kr.? Ja, det afhænger jo lidt af, hvilken gruppe De abonnerer på. Vi kan jo ikke tvinge forfatterne til at skrive lige så meget om landbrugsmaskiner som om jorddyrkning. En abonnent på jorddyrkning får over 2000 sedler om året, mens den mand, der er interesseret i landbrugsmaskiner, vil få betydeligt færre.

Biblioteket har et fast tidsskrifthold på ca. 1600 tidsskrifter, årsberetninger og andre løbende publikationer. Da vi gennemgår praktisk taget alle de tidsskrifter, der kan tænkes at indeholde artikler af interesse for abonnenterne, og som er skrevet i et nogenlunde forståeligt sprog, vil De forstå, at vi må foretage et ret hastigt skøn, når vi bestemmer, hvilke artikler, der skal med i indexet, og når De hører, at der årligt udgår ca. 1 mill. sedler fra biblioteket, fordelt på ca. 600 abonnenter, og med ca. 15 000 emneord, vil De måske kunne forstå, at vi

ikke får tid til et så grundigt studium af hver enkelt artikel, som vi kunne ønske.

Når De opdager afgjorte fejl, vil vi gerne gøres opmærksom herpå, dels af hensyn til fremtidige placeringer, og dels for at rette det i vort eget eksemplar af indexet, som vi benytter meget til emnebestillinger. — Men jeg vil dog advare mod at stole alt for trygt på en artikels overskrift, da den tit slet ikke dækker indholdet af artiklen. Selv om emneordet tilsyneladende ser forrykt ud i forhold til artiklens overskrift, kan det således være rigtigt alligevel.

*

Hvorledes udnyttes nu bibliotekets hjælpemidler af konsulentterne? Der findes, når man ser bort fra husholdningskonsulentterne, hvis fagområde varetages af andre biblioteker, over 500 konsulenter + ca. 200 assistenter. Heraf abonnerer ca. 30 på vore boglister og ca. 60 på indexet. Er det tilstrækkeligt? Hvis svaret bliver benægtende, hvis er så skylden? Muligvis bibliotekets, fordi vi agiterer for lidt. Men jeg vil her benytte lejligheden til at bede de tilstedeværende redaktører af landbrugsfaglige blade overveje at optrykke vore lister over boganskaffelser eller uddrag heraf i deres blade.

Så snart en sådan bogliste eller overhovedet en meddelelse om biblioteket har været optrykt i et landbrugsfagligt blad, ser vi omgående resultater i form af breve fra nye lånere, f. eks. som følgende:

»Da jeg har læst i et blad, at det skulle være muligt at låne landbrugsbøger på skolens bibliotek, endda gratis, vil jeg gerne spørge, om det har sin rigtighed. Jeg kan ikke i øjeblikket huske titlen på nogen bestemt bog, men i fald det skulle være muligt at låne, er jeg interesseret i det nogenlunde ny om svinefodring og pasning.«

Denne låner hører i og for sig naturligt hjemme på et folkebibliotek, men vi låner ham bøgerne for ikke at stække hans initiativ, og gør ham iøvrigt opmærksom på, at det ofte vil være lettest for ham at gå til det nærmeste centralbibliotek efter dansk litteratur.

Ligeledes får vi undertiden brev fra nye lånere, der har fået lov til at kigge i konsulentens index, og bestiller tidsskrif-

ter herfra. Landmandens tillid til konsulenten i faglige spørgsmål gør, at ingen bedre end konsulenten kan anspore til selvstudium.

I tilslutning til den interessante radiodiskussion, som de studerende ved Landbohøjskolen havde arrangeret fornylig angående landboungdommens uddannelse, hvorom der blev sagt mange fortræffelige ting, vil jeg som bibliotekar komme med et lille hjertesuk. Ikke een eneste gang i aftenens løb nævnede man ordet *bog* eller *bibliotek* eller *landmandens egen læsning*. Der blev anket over, at folkehøjskolen havde skabt en »tilhørmentalitet« i den danske landbefolkning; man efterlyste en ændret undervisningsform, men *selvstudiet* kom man ikke ind på. Af det samlede udlån på landet udgør faglitteraturen en meget lille procentdel, meget mindre end i byerne.

*

Læser landmændene nok inden for deres eget fag? Jeg besøgte i efteråret en halv snes sognebiblioteker, og hvert sted havde jeg lejlighed til at tale med biblioteksbestyrelsen, der ofte bestod af egnens ledende landmænd. Sognebibliotekerne indeholdt gennemsnitligt 6—7 landbrugsfaglige bøger, og de stod pæne og uberørte af menneskehånd på bibliotekernes hylde. Vi talte lidt med landmændene i bestyrelserne om, hvor mange landbrugsfaglige bøger, de selv ejede, og også her var tallene meget små. Der var naturligvis store forskelle, men gennemsnittet lå ikke højt.

Spurgte man så om, hvilke landbrugsfaglige tidsskrifter, de holdt, fik man uvægerligt svaret »Landet«, som jo egentlig ikke kan siges at være strengt landbrugsfagligt. Desuden holdt landmændene så det tidsskrift, de fik som medlemsblad i deres landboforening, og det blad kunne de ofte ikke huske navnet på, så det kan næppe have efterladt et dybere indtryk på sine læsere. I denne sammenhæng vil jeg gerne have lov til at sige et par ord om danske landbrugstidsskrifter. Jeg har gennemgået en årgang af et par ret typiske landbrugsblade og konstateret, at i eet blad var ca. 50 pct. af artiklerne selvstændige og bestod for en stor del af dyrskueberetninger, konsulenternes månedlige oversigter o. lign., 36 pct. var artikler, som var fællesstof for en række landbrugsfaglige blade landet

over, og 14 pct. var direkte taget fra andre blade. Jeg forsøgte så et blad fra en anden egn af landet. Her var ca. 32 pct. originalartikler, 5 pct. fællesartikler og hele 63 pct. klippet ud af andre blade. Er det ikke spild af papir og arbejdskraft? Man fristes til at spørge sig selv, om husmandsbladene ikke er slået ind på noget rigtigt ved at sammensmelte en række mindre blade til et større, selv om det selvfølgelig også kan have sine vanskeligheder.

Men hvis man vil opretholde alle disse selvstændige fagblade, hvorfor så absolut tage stof fra hinanden? Hvorfor ikke til en afveksling tage stof fra noget helt andet, f. eks. fra udenlandske blade, som nogle danske redaktører også gør. Jeg nævner her som eksempel bladet »Agriculture«, som det engelske landbrugsministerium udgiver, eller »Sveriges utsädesförenings tidskrift«. Både i England og Sverige er der jo så meget, som kan have interesse for danske forhold, og konsulenterne er jo netop med deres sagkundskab de rette til gennem fagbladene at give denne viden videre til danske landmænd. Tidsskrifterne kan De låne hos os. — Iøvrigt vil jeg her gerne støtte min kollega *Helge Nielsen* i hans opfordring til konsulenterne om at interessere sig lidt mere for sognebibliotekerne og søge at blive medlemmer af biblioteksbestyrelserne. Herved ville de i væsentlig grad bidrage til, at landbefolkningen fik større tillid til bogbestandens landbrugsfaglige kvalitet i bibliotekerne.

*

Så er der til slut et spørgsmål, som jeg ikke er kompetent til at besvare, men som jeg blot vil nøjes med at stille. Læser konsulenterne selv nok?

Vi har desværre ikke nogen statistik over, hvor meget konsulenterne som stand låner hos os. De burde jo sammen med dyrlæger og andre, der er uddannet på højskolen, udgøre hovedstammen i vor lånerkreds ude i landet, og det er efter mit indtryk også tilfældet. — I 1925 dimitterede højskolen ialt 91 kandidater, i 1949: 211, altså mere end det dobbelte. I 1925 var bibliotekets samlede udlån 14 683 bind, sidste finansår 14 476 bind. — Tallene er dog ikke pålidelige, til alt held, idet vi i 1942 fik en ændret biblioteksstatistik, så at udlånet nok i

dag ligger 4—5000 bd. højere end i 1925. Og en meget stor del af denne tilvækst kan vi takke indexet for.

Selvfølgelig har man ikke lov til på basis af tallene uden videre at antage, at konsulenterne læser mindre end tidligere, men man kan roligt fastslå, at der læses uhyre lidt landbrugsfaglig litteratur i landbrugslandet Danmark. — Hvis jeg må komme med endnu et tal, vil jeg fortælle, at Ringkøbing med sine 4500 indbyggere udlåner dobbelt så mange bøger årligt fra sit købstadsbibliotek som der udlånes fra Danmarks landbrugsbibliotek. Ringkøbing er et tilfældigt valg fra biblioteksstatistikken.

*

Vi har jo på biblioteket lejlighed til at følge lidt med i de vordende konsulenter, d. v. s. de studerendes selvstudium. Og man må desværre sige, at de studerende ikke i større udstrækning forstyrrer arbejdsroen på biblioteket. Som regel indskrænker vore anstrengelser sig til at række *Bilmanns* kemi med indstregningerne over skranken et vist antal gange i dagens løb. Der kommer dog af og til unge mennesker, der ønsker hjælp til at finde litteratur frem til selvstændigt studium; men i de 9 af 10 tilfælde drejer det sig om elever fra Handelshøjskolen og seminarierne, og ikke om elever fra Landbohøjskolen. Jeg ved, at Landbohøjskolens elever på grund af den korte studietid med den store ophobning af fag simpelthen ikke får tid til meget andet end lærebøgerne. Men er der ikke noget unaturligt i, at et menneske, der som konsulent senere får et stort, selvstændigt ansvar som vejleder for andre, ikke er fortrolig med selvstudium i større udstrækning, inden han forlader landets højeste undervisningsanstalt for landbrug i videste forstand?

Jeg har her forsøgt at lave en statusopgørelse over højskolens biblioteks forhold til lånerne. Jeg er klar over, at biblioteket selv må stå for skud, når regnskabet gøres op, men jeg vil stærkt betone, at vi ikke har noget højere ønske end at betjene vore lånere så godt som muligt, og vi håber på det nøjeste samarbejde mellem konsulenterne og Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles bibliotek ud i fremtiden, til glæde for begge parter, og ikke mindst for landbruget.